

УДК 821. 111-3. 09

НАЦІОНАЛЬНИЙ КОЛОРИТ В ОПОВІДАННЯХ РЕД'ЯРДА КІПЛІНГА

Кремінська О. О.

У статті досліджуються елементи національного колориту в оповіданнях Р. Кіплінга та вплив цих елементів на читацьке сприйняття малої прози автора. Значне місце у творчості Кіплінга, а особливо у малій прозі, посідає опис елементів національного колориту життя та побуту народів, які опинилися під рабським гнітом колонізаторської Британської імперії. Існування пригнічених народів, в основному, зумовлене диктаторською політикою Британії. Мають місце такі випадки, як прийняття індуїстами християнства, а як результат цього – докорінна зміна життєвих позицій, невміле поклоніння модним тенденціям англійців, втрата самобутності народу. Відбувається зміна самоідентифікації. Національна ідентичність індійців втрачає для них значення, тобто їм поступово стає байдужим усвідомлення себе як частини індійської нації, поклоніння тим богам, яким вони звикли поклонятися, збереження та поцінування своєї культурної спадщини. Натомість з'являється бажання догодити своїм покровителям, які, в свою чергу, національний колорит, звичаї та традиції, використовують подекуди в якості розваг. Нюанси географічного положення та особливості характерів людей, що сповідують індуїзм та іслам, становлять лейтмотив ледь не всієї літературної спадщини письменника. Колонізований люд не має ані прав, ані свобод, проте він має те єдине, чого не позбудеться ніколи – свій неповторний національний характер та міцний пласт традицій, які в цілому і складають національний колорит народу, вдало переданий Кіплінгом.

Ключові слова: Р. Кіплінг, національний колорит, національна ідентичність, репортаж.

Поняття національний колорит включає в себе декілька складових компонентів, що характеризують життя народу. Якими б різними не були національні спільноти світу, які б релігії не сповідували, їх національний колорит завжди визначатиметься за однаковими критеріями, а саме: побутом, мовою та її специфікою, звичаями та обрядами, елементами одягу, загалом, усім, що накладає характерний відбиток на життя народу у певний історичний період. Культура країн Сходу розвивалась далеко від світових культурних та технічних процесів, тому зберегла свою самобутність. Так і культура та побут невеликих індійських поселень різко відрізняється від життя британського мегаполісу. Таким чином національний колорит Індії представляє як для вчених-орієнталістів, так і для нашого дослідження велику цінність. Дослідники, які працюють безпосередньо із літературними творами письменників, що торкалися даної теми, беруть за основу різноманітні аспекти опису національного колориту, аби з їх допомогою допомогти збагнути цілісну картину подій, що відбуваються в творі або ж якомога ретельніше вивчити культурно-побутовий спадок певного народу. Дослідники творчості Кіплінга, зокрема О. А. Диндаренко у своєму

дослідженні «Індийский национальный колорит в прозе Киплинга» розкриває ті поняття та ключові моменти, які найліпшим чином змальовують національний колорит у романі «Ким». Для прикладу наведемо одну із цитат даного дослідження: «Для каждого индейца, как отмечает Р. Киплинг, знакомы с детства священные имена богов ("dewas"), которые создал процветающий индийский народ в свою золотую эру: Шива, который улыбается и танцует, разрушая все вокруг; Вишну с улыбкой сновидца, чьи руки восстанавливают новый, молодой, прекрасный блестящий мир, и жизнь возобновляется; Бодхисатва, или Салйя Муни, или Ананда, – высшие боги; Гунга – искупает грехи; Бхумия – охраняет дом, очаг и землю» [1, 103]. Описано релігійний аспект національного колориту індійців, проте в даному випадку основою дослідження є один із найбільш вагомих та об'ємних творів Кіплінга – роман «Кім». Менш висвітленими є побутові реалії життя індійського суспільства в контексті малої прози письменника. Певною мірою це і зумовлює актуальність нашого дослідження. Основним ж завданням статті є дослідження характеру опису елементів національного колориту в малій прозі Кіплінга та вивчення принципу впливу даних описів на читацьке сприйняття національної ідентичності героїв творів. Також ще одним завданням є виокремлення цих елементів за допомогою конкретних ілюстративних прикладів та встановлення мети, з якою автор звертається до змалювання національного колориту народу Індії.

Значну увагу письменник приділяє народам, які підкоряються Британській короні. Це колонізовані народи індуйстського та мусульманського світів, які стали залежними проти своєї волі та були приречені на тотальне і нищівне підкорення. Номінально ці народи та їх землі, взагалі все, що їх оточує та їм належить, – власність Британії, проте стиль та спосіб життя людей залишаються незмінними. Ці обставини життя народів на колонізованих землях утворюють ту загадкову сферу, яку ми звикли називати національним колоритом. Водночас це також і певна основа, яку обрав Кіплінг для створення своєї малої прози, зокрема таких збірок як «Plane Tales from the Hills» («Прості оповідання з гір», 1887) та «The Phantom Rickshaw and Other Ghost Stories» («Рікша-привид та інші оповідання про привидів», 1889).

Звісно, скрізь у згадуваних збірках, рівно як і у всіх інших, вбачаємо мотив оспівування та поклоніння вірного сина Британії своїй імперіалістичній батьківщині, але, коли зустрічаємо описи, напряду пов'язані із побутом та традиційно-обрядовим аспектом життя індійців, цілком та повністю поринаємо у загадкову та екзотичну атмосферу.

Ф. М. Скляр наступним чином характеризує стиль Кіплінга, коли той вдається до опису національного колориту індуйстського або мусульманського світів: «С одной стороны, это журналистика – сведения о нравах, о способах управления, о взаимоотношениях мужчины и женщины, об отношениях белых к индусам. С другой стороны – это художественное произведение, в котором два образа: образ страны, которую посещает Рассказчик, и образ самого Рассказчика, постороннего, образ наивного сознания» [4, 58]. Це так званий репортаж із місця подій із тією лише різницею, що він не відбувається у режимі «бліц», він триває певний проміжок часу і дає змогу повністю поринути в описувану ситуацію, відчутти присмак гостроти, або навпаки, плавності історії, що її розповідає Кіплінг. Національний колорит, індуйстсь-

кого світу зокрема, добре простежується у збірці Кіплінга «Plane Tales from the Hills» («Прості оповідання з гір»). Для прикладу візьмемо оповідання (або, як часто визначають літературознавці, новелу) «Miss Youghal's Sais» («Саис Мисс Йол»). Це історія про британського громадянина на ім'я Стрікленд, що мешкає досить давно у Індії, досконально вивчив індійські звичаї та культуру і закохався у дівчину, також британку, але батьки дівчини стали на заваді щастю молодих людей. Тоді молодий чоловік вирішив піти на все, аби бути поруч із коханою – він вирушив до маєтку батьків міс Йол – так звали дівчину – і влаштувався на роботу як саїс – доглядач за кіньми. Він пройшов крізь безліч випробувань, але все ж таки батьки дали згоду на шлюб. Рядки, які описують близькість Стрікленда до індійської культури і способу життя напрочуд вдало торкаються національного колориту місцевих жителів: «He was initiated into the Sat Bhai at Allahabad once, when he was on leave; he knew the Lizard-Song of the Sansis, and the Halli-Hukk dance, which is a religious can-can of a startling kind. When a man knows who dances the Halli-Hukk, and how, and when, and where, he knows something to be proud of. He has gone deeper than the skin. But Strickland was not proud, though he had helped once, at Jagadhri, at the Painting of the Death Bull, which no Englishman must even look upon; had mastered the thieves'-patter of the changars; had taken a Eusufzai horse-thief alone near Attock; and had stood under the mimbar-board of a Border mosque and conducted service in the manner of a Sunni Mollah» [5] (Однажды, получив отпуск, он в Аллахабаде был посвящен в Сат-Бхай; он знал "Песню ящерицы" людей санси и видел пляску халь-е-хак – религиозный канкан самого необычайного жанра, а уж если человек знает, какие люди пляшут халь-е-хак, как пляшут, когда и где, – он знает кое-что, чем можно гордиться. Это значит, что он проник не только "под кожу", а глубже. Но Стрикленд не гордился, хотя однажды в Джагадхри он помогал красить Быка Смерти, которого ни один англичанин не должен даже видеть; он овладел воровским жаргоном чангаров, самостоятельно поймал невдалеке от Аттока юсуфзайского конокрада, стоял под мимбаром в одной пограничной мечети и совершал богослужение как мулла-суннит)[2]. Даний уривок нам розповідає про релігійні танці та поклоніння індійців тваринам, возвеличення священних тварин – обряд широко відомий у всьому світі. Це і є екзотичність та самобутність національного колориту індуїстського світу, якої позбавлений світ християнський. Різниця очевидна. До національних особливостей індійців можна віднести також куріння опіуму. Цей ритуал широко розповсюджений в Індії як серед дорослого населення, так і серед людей похилого віку і навіть подекуди підлітків. Новела «The Gate of a Hundred Sorrows» («Ворота Ста Печаей») уже на початку своєму містить згадку про цю національну «забаву»: «If I can attain Heaven for a pice, why should you be envious?» Opium Smoker's Proverb[6] (Что вам завидовать мне, если я могу достичь небес ценою одной пайсы? Поговорка курильщиков опиума)[3].

Велику роль у творчості Кіплінга відіграють вірші або прислів'я, приказки, які він використовує як епіграфи до своїх оповідань. З їх допомогою можна сягнути глибини національних традицій та звичаїв і побачити значно більше, аніж побутовий аспект національного колориту. Ці рядки передають загадковість духовного світу індійців, вони дають можливість не просто спостерігати, але й відчувати. Р. Кіплінг вводить їх у свої оповідання, як певну компенсацію за відсутність художніх

засобів та скупі метафоричність стилю. Слід зазначити, що такий прийом є більш дієвим та точним. Іншого годі й бажати. "Who is the happy man? He that sees in his own house at home little children crowned with dust, leaping and falling and crying. "Munichandra, translated by Professor Peterson [9] (Какой человек называется счастливым человеком? Тот, у кою в доме бегают, падают и плачут перепачканные малые дети. "Муничандра" в переводе профессора Питерсона)[4]. Так починається оповідання «The Story of Muhammad Din» («Жизнь Мухаммад-Дина»). Це історія із трагічним закінченням – помирає дитина, але епіграф підводить до основної думки, що діти – це найвище щастя та благословення і лише та людина насправді щаслива, в домі якої звучить дитячий голос та сміх. Національний колорит тут теж простежується: індійці понад усе цінують життя та оспівують свою любов та приязнь до молодшого покоління, вбачають у ньому сенс життя. Візьмемо для прикладу інший епіграф, із оповідання «Beyond the Pale» («За чертой»): «Love heeds not caste nor sleep a broken bed. I went in search of love and lost myself. Hindu Proverb» [10] (Ни каста, ни сон на сломанной кровати для любви не препона. Я отправился искать любовь и потерял себя. Индийская пословица)[5]. Це розповідь про кохання із трагічним фіналом – кохання індійської дівчини Бізези до британського підданого Тріджего. Дівчина через це кохання втратила руки, але в даному випадку не це є найголовнішим у оповіданні. Головним є відчуття тієї сили почуттів, фанатичної відданості, яка абсолютним чином вирізняє спосіб життя індустив від способу життя європейців. Така сила почуттів і є національним надбанням індійського народу. Кіплінг показує нам, що світ Сходу у більшій мірі своїй тримається на почуттях та емоційний аспект вирізняє з-поміж інших аспектів свого існування. Індійці вважають, що попри усі обставини, людина повинна залишатися належною до своєї касты, своєї раси та свого племені. Спроможність так віддаватися почуттям, жити за наказами серця – це не лише стереотип, який склався і розповсюдився світом, коли йдеться про особливості менталітету східних народів. Це і є та етнічна особливість націй Сходу, яка вирізняє їх з-поміж решти народів світу. З материнським молоком люди засвоюють ту істину, що краще бути позбавленим рук або ніг, аніж зрадити або, навпаки, бути зрадженим.

Кіплінгові була знайома безліч ритуалів та звичаїв індійців, він досконало знав мову, тому увесь час у його творах, особливо у малій прозі, зустрічаємо характерні для індійської мови слова та терміни, що також допомагають збагнути національний колорит. Це, наприклад такі слова як, «sahib» – європеєць, білий чоловік; «jogi» – добра людина; «guru» – важливий, шляхетний, вчитель; «maharajee» – принцеса, член королівської родини жіночої статі та багато інших слів. За допомогою таких деталей, слів національний колорит та, певною мірою, духовне наповнення індустивського світу стає більш зрозумілим представникам іншої релігії та нації.

Стиль Р. Кіплінга, як відомо, досить лаконічний, із вкрай малою кількістю художніх засобів, проте багатий на описи та подієвість. Його стиль – це скупий репортаж, сповнений фактами, проте саме таким чином якомога краще відчувається атмосфера подій, мотивація вчинків героїв та, як результат, створюється ставлення до них та до світу, в якому вони живуть.

Слід сказати, що світ індуїзму та сам національний колорит індійців був дещо знівельований та понівечений в процесі колонізації Британською імперією Індії. Індійська спільнота прийняла втручання Заходу майже безболісно, як належне. Ворожості з боку населення не спостерігалось. Відсутність єдиної чіткої політичної і релігійної доктрини у Індії ще до колонізації її Британською імперією посприяло прийняттю західних культурних традицій та допомогло народу змиритися із втратою державності на незалежності. Без сумніву, базові елементи культури та сам менталітет індійців зберігся незмінним, але життєва позиція та сам спосіб життя змінилися. Неможливо заперечити, що цей факт не обходить формування національного колориту країни.

Література:

1. Диндаренко О. А. Индийский национальный колорит в прозе Р. Киплинга (на материале романа «Ким») / О. А. Диндаренко // Вестник СевГТУ. – 2006. – № 76. – С. 97-106.
2. Киплинг Р. Саяс Мисс Йол / Р. Киплинг / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://az.lib.ru/k/kipling_d_r/text_1887_miss_youghals_sais.shtml
3. Киплинг Р. Ворота Ста Печалей / Р. Киплинг / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.modernlib.ru/books/kipling_reduard_dzhozef/vorota_sta_pechaley/read/
4. Киплинг Р. Жизнь Мухаммед-Дина / Р. Киплинг / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.serann.ru/text/zhizn-mukhammed-dina-9216>
5. Киплинг Р. За чертой / Р. Киплинг / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lib.ru/KIPLING/zacher.txt>
6. Скляр Ф. М. Р. Киплинг – новеллист: от репортажа к рассказу / Ф. М. Скляр // Вопросы зарубежной литературы: Сб. научных трудов. – Ташкент. – 1979. – № 603. – С. 53-63.
7. Kipling R. Miss Youghal's Sais/ R. Kipling / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ebooks.adelaide.edu.au/k/kipling/rudyard/plain/chapter4.html#chapter4>
8. Kipling R. The Gate of a Hundred Sorrows/ R. Kipling / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ebooks.adelaide.edu.au/k/kipling/rudyard/plain/chapter30.html#chapter30>
9. Kipling R. The Story of Muhammad Din / R. Kipling / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ebooks.adelaide.edu.au/k/kipling/rudyard/plain/chapter31.html#chapter31>
10. Kipling R. Beyond the Pale/ R. Kipling / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ebooks.adelaide.edu.au/k/kipling/rudyard/plain/chapter20.html#chapter20>

В статье исследуются элементы национального колорита в рассказах Р. Киплинга и влияние этих элементов на читательское восприятие малой прозы автора. Значительное место в творчестве Киплинга, а особенно в малой прозе, занимает описание элементов национального колорита жизни и быта народов, которые очутились под рабским гнетом колонизаторской Британской империи. Существование подавленных народов, в основном, предопределено диктаторской политикой Британии. Имеют место такие случаи, как принятие индустами христианства, а как результат этого – изменение жизненных позиций, неумелое наследование модных тенденций жизни англичан, потеря самобытности народа. Происходит изменение самоидентификации. Национальная идентичность индусов теряет для них значение, то есть им постепенно становится безразличным осознание себя как части индийской нации, поклонение тем богам, которым они привыкли поклоняться, сохранение своего культурного наследия. Зато появляется желание угодить своим покровителям, которые, в свою очередь, национальный колорит, обычаи и традиции используют в качестве развлечений. Нюансы географического положения и особенности характеров людей, которые исповедуют индуизм и ислам, составляют лейтмотив едва ли не всего литературного наследия писателя.

Ключевые слова: Р. Киплинг, национальный колорит, национальная идентичность, малая проза.

In the article the elements of national colouring are probed in the Kipling's stories and influence of these elements on reader's perception of small prose of author are marked. A considerable place in creation of

Kipling, and especially in small prose, occupies description of elements of national colouring of life and way of life of people which found themselves under the slave burden of the colonialist British empire. Existence of low-spirited people, mainly, is predefined by the dictatorship of Britain. Such cases, as acceptance of christianity by hinduists take place, but as a result of it is a change of vital positions, clumsy following the fashionable tendencies of English life, loss of originality of people. There is a change of self-identification. The national identity of hindus loses a value for them, gradually an awareness as a part of Indian nation becomes indifferent for them, worship those gods which they got used to worship, maintainance of the cultural legacy. But there is a desire to please the promoters which use a national colouring and traditions as an entertainment.

Nuances of geographical position and features of characters of people, which hear the confession hinduism and islam, make the leit-motif of hardly all literary heritage of writer. Description of cruel week-days of peasants, workers, closely interlaces with the sing of imperialistic traditions and moral norms of British society.

The colonized people have neither rights nor freedoms, however much they have is the unique national character and strong layer of traditions which make the national spirit of people, successfully told by Kipling.

Kipling belongs to noble British society, which is civilized, but it doesn't care at all about the life of poor people. Indian nation stands on a lower position than British, that's why the British don't consider them as a civilians, sometimes they don't even consider them as a simple human beings – just a slaves.

We can notice this attitude at almost every page of the short stories, written by author or at the pages of great novels such as «Kim» or other ones.

Our destiny, as we used to think, doesn't depend on us, but it does depends on unknown heaven's power. The destiny of Indians or Muslims, doesn't matter, depends on the representatives of British society – the best part of humanity.

There is the only one sphere which is untouchable and unreachable for imperialistic sober mind. This is the sphere of feelings – strong and sometimes wild, but native. Hopefully it will take a long long period of time for Christianity to abolish and kill the possibility to feel this way. Maybe it will never happen at all.

Key-words: R. Kipling, national colouring, national identity, short prose.

Поступила в редакцію 01.03.2013 з.